

COMITETELE ȚĂRĂNEȘTI DIN JUDEȚUL BOTOȘANI — NUCLEE ALE PUTERII DEMOCRAT-POPULARE

(aprilie-decembrie 1944)

ȘTEFAN DRAGOMIR

La sfârșitul lunii martie și începutul lunii aprilie 1944, ca urmare a înfrîngerilor suferite în sectorul Uman-Moghilev, trupele fasciste au fost silit să se retragă din partea nord-estică a Moldovei, adică de pe teritoriul fostelor județe Botoșani și Dorohoi și parțial de pe teritoriul fostelor județe Suceava, Baia, Roman și Iași. O dată cu alungarea trupelor hitleriste din această parte a Moldovei s-au retras și autoritățile regimului antonescian.

În timp ce în restul țării populația continua să sufere de pe urma regimului militar-fascist și a războiului antisovietic, în nordul Moldovei, în județele eliberate, masele populare de la orașe și sate au început munca de refacere a vieții economice, mult zdruncinată de război. Acest teritoriu aflîndu-se timp de aproape cinci luni în imediata apropiere a frontului, greutățile economice provocate de distrugerile la care s-au datat unitățile și autoritățile fasciste în retragere au făcut ca munca de normalizare a vieții social-economice să fie deosebit de anevoioasă.

Pe de altă parte, prin alungarea trupelor fasciste și prin retragerea autorităților regimului antonescian s-au creat condiții prielnice desfășurării luptei revoluționare a maselor populare pentru desființarea rînduinelor burghezo-moșierești, pentru reorganizarea instituțiilor și a punerii lor în slujba poporului. În locul autorităților antonesciene evacuate, în fruntea prefecturii și primăriei Botoșani au fost instalate elemente care au colaborat cu forțele democratice, pentru normalizarea rapidă a vieții economice și politico-administrative din județ. Un rol hotărîtor în instalarea noilor organe locale de stat l-a jucat organizația județeană P.C.R. Botoșani. Au fost create Serviciul bunurilor părăsîte, Serviciul culturii și al educației, învățămîntul a fost reorganizat, la orașe au fost înființate sindicatele, iar la sate au fost alese comitetele țărănești.

De o mare însemnătate pentru salvarea de la distrugere a unor importante bunuri agricole, pentru repunerea lor în circuitul economic și pentru asigurarea, în acest fel a aprovizionării cu bunuri agroalimentare a populației civile și a frontului antihitlerist a fost hotărîrea luată de organizația jude-

țeană P.C.R. de a trece operativ la inventarierea și la darea în folosința comitetelor țărănești, constituite în acest scop, a tuturor bunurilor agricole părăsite, indiferent de proveniența lor. Comitetele țărănești au fost organele administrative locale care au rezolvat deplin toate problemele ce s-au ivit în nordul Moldovei în legătură cu lichidarea urmărilor jafului practicat de trupele fasciste în retragere, a dezordinilor inerente în asemenea situații, cât și cu faptul că din această regiune fuseseră evacuate toate autoritățile administrative, ceea ce a făcut necesară reorganizarea rapidă pe baze noi, democratice, a activității administrației locale de stat în regiunile eliberate de armata sovietică.

Din documentele aflate la Arhivele statului Botoșani rezultă că imediat după retragerea trupelor fasciste și a autorităților antonesciene țărani s-au îndreptat către conacurile moșierilor, luând în mod anarhic în proprietate personală vitele, cerealele și uneltele de muncă găsite acolo. Asemenea acțiuni au avut loc în majoritatea satelor din județ¹. De pe moșiile părăsite au fost luate bunuri a căror valoare s-a ridicat la sume apreciabile².

Pătrunderea țăranilor pe pământurile moșierești a avut un caracter spontan, neorganizat. Țărani au acționat mînați de dorința de a se răfui cu exploataorii și de a lua bunurile pe care aceștia le-au acumulat prin munca lor. Referindu-se la cele întîmplate în perioada imediat următoare retragerii autorităților antonesciene, comitetul țărănesc din comuna Verești arată, într-un raport către prefectură, că „pe moșiile părăsite din județ au pătruns țărani, care au luat vitele, uneltele și cerealele și le-au împărțit între ei”³. În condițiile de atunci însă, asemenea acțiuni nu puteau avea alte consecințe decît sporirea haosului economic de care era cuprins întregul județ.

Situația creată în urma pătrunderii țăranilor pe moșiile părăsite impunea luarea de măsuri urgente pentru conservarea bunurilor aflate acolo și folosirea lor rațională, avîndu-se în vedere interesele colective. Măsurile de conservare a bunurilor erau cu atît mai necesare cu cît județul Botoșani, alături de județul Dorohoi și în parte județele Iași, Suceava, Baia și Roman, vreme de aproape cinci luni a constituit spatele frontului antihitlerist, de unde se aprovizionau trupele sovietice. Aceste măsuri au fost luate de comitetele țărănești, care, imediat după constituire, au trecut la inventarierea bunurilor părăsite și la folosirea lor pentru refacerea economică a județului.

¹ În plîngerea adresată Camerei agricole, la 5 mai 1944, administratorul moșiei Cervicești arată că vitele de muncă au fost luate de țărani din împrejurimi; la fel au făcut și țărani din comunele Mihălășeni, Stîncești, Iurești și Crăciuneni, Costinești, Leorda și Dolina, care au pătruns pe moșiile părăsite și au luat de acolo cereale, vitele de muncă și alte lucruri (vezi Arh. st. Botoșani, fond. Prefectura, dos. 14/1944, f. 49; dos. 190/1944, f. 60; fond. Camera agricolă, dos. 6, f. 11).

² Bunurile însușite de țărani din satele Stîncești, Iurești și Crăciuneni s-au ridicat la valoarea a mai multe sute de mii de lei; cei din comuna Stîncești și-au însușit bunuri în valoare de 76 650 de lei (Arh. st. Botoșani, fond. Prefectura, dos. 190/1944, f. 60; fond. Camera agricolă, dos. 1, f. 71).

³ Arh. st. Botoșani, fond. Prefectura, dos. 254/1944, f. 1.

Astfel, comitetele țărănești, încă de la începutul activității lor, au acționat ca organe ale revoluției populare.

În acțiunea de preluare a pământurilor și bunurilor părăsite, comitetele țărănești au avut de întâmpinat însă rezistența administratorilor foștilor moșieri, care pretindeau că sînt desemnați de stăpînii lor să administreze în continuare moșiile.

Organizată de comitetele țărănești, țărănimea de pe întregul teritoriu al județului a zădărnicit asemenea încercări. În comunele Vorona, Poiana și Bălușeni au avut loc acțiuni comune ale țărănilor, în urma cărora administratorii foștilor moșieri au fost nevoiți să părăsească satele⁴. În cursul lunilor iunie-iulie, comitetele țărănești, sprijinite de țărănime, au pus capăt tuturor încercărilor administratorilor de a menține exploatarea pe pământurile părăsite.

Organizarea comitetelor țărănești s-a făcut treptat. Ele au fost precedate în administrarea bunurilor părăsite de administratori numiți de Camera agricolă din Botoșani, în baza unei simple cereri. În majoritatea lor, acești administratori erau elemente burgheze afaceriste, foști administratori și înainte de război, care intenționau să subarrendeze pământurile moșierești țărânimii în aceleași condiții spoliatoare ca și în trecut. Este lesne de înțeles de ce țărănimea din satele botoșănene a primit cu rezervă pe administratorii numiți de Cameră, în unele sate refuzînd să le dea concursul pentru a lua în primire moșiile unde au fost numiți. Semnificativă în această privință este atitudinea țărănilor din comuna Blîndești, care, în frunte cu primarul lor, au refuzat să colaboreze cu administratorul numit. În raportul său către Camera agricolă, administratorul arată că oamenii din sat nu l-au sprijinit, deoarece, spuneau ei, nu vor să mai fie „stăpîniți de nimeni“⁵.

În a doua jumătate a lunii aprilie 1944, administratorii numiți de Camera agricolă au inventariat moșiile părăsite⁶, urmînd să angajeze pe țărani la lucru. În multe sate țărâanii, în ciuda promisiunilor acestor administratori, n-au vrut să se angajeze. De pildă, în comuna Mihălășeni, la mijlocul lunii mai, via era încă îngropată deoarece oamenii nu voiau să lucreze pe moșie. În raportul său către prefectură, de la 14 mai 1944, administratorul arăta că via a rămas nedezgropată din cauza „lipsei totale de brate“⁷ și că, deși a oferit țărănilor între 200 și 250 de lei pe zi⁸, nu s-a prezentat la lucru nimeni, nu numai țărâanii, dar nici copiii⁹. Asemenea acțiuni au avut loc și în alte comune din județ. Ne dăm seama din cele întîmplute în comuna Mihălășeni și în alte comune că este vorba de o acțiune organizată a sătenilor.

⁴ Arh. st. Botoșani, fond. Prefectura, dos. 59/1944, f. 9.

⁵ Arh. st. Botoșani, fond. Camera agricolă, dos. 4/1944, f. 83.

⁶ Ibidem, dos. 6/1944, f. 1, 3, 8, 10, 13, 19, 21, 28, 30, 32 ș.a.

⁷ Ibidem, fond. Prefectura, dos. 185/1944, f. 233—234.

⁸ Ibidem.

⁹ Ibidem.

În alte sate ale județului, țărani se pregăteau să pătrundă pe moșii ca să strângă nutrețurile pentru vite și să recolteze cerealele. La 20 mai 1944, administratorul moșiilor Iurești, Stănești și Crăciuneni informează prefectura că țărani vor să pătrundă pe moșii și să cosească trifoiul¹⁰. Unii dintre ei s-au opus cu hotărâre administratorului, care încerca să-i oprească, spunând că bunurile de pe moșie le aparțin și că „are dreptul să se bucure de ele oricine”¹¹. În unele sate ale județului țărani au mers și mai departe, împărțind moșiile în parcele și însămânțându-le. De pildă, moșiile Maxut și Deleni în cursul lunii aprilie 1944 au fost însămânțate în întregime¹². Cele arătate mai sus dovedesc că lupta țărănimii din satele botoșănene devenea tot mai organizată.

Dar țărănimea nu putea, singură, să găsească formele cele mai potrivite de luptă, în condițiile create după alungarea trupelor fasciste din această parte a țării și ale părăsirii moșiilor de către stăpînii lor. Totodată, problema refacerii și a readucerii în circuitul economic a bunurilor părăsite se punea cu deosebită acuitate. Rolul de a organiza și conduce masele în aceste condiții a revenit Partidului Comunist Român.

Alungarea trupelor fasciste și retragerea autorităților antonesciene au permis Partidului Comunist Român să iasă din ilegalitate și să treacă, în această parte a țării, la activitatea legală. În aceste momente partidul era mult slăbit. Datorită represiunilor sălbatice dezlănțuite de regimul fascist împotriva forțelor progresiste, în nordul Moldovei, în anul 1944, organizația din Botoșani a fost singura organizație județeană P.C.R. în ființă, în celelalte județe activînd grupuri izolate de comuniști sau simpatizanți¹³. Dar, în ciuda faptului că se resimțea de pe urma anilor grei din ilegalitate, Partidul Comunist Român, încă din primele momente, a trecut în fruntea acțiunii de reorganizare administrativă, politică și economică a Moldovei de nord, imprimînd luptei maselor un caracter organizat și de perspectivă.

În ședința din 17 aprilie 1944, comitetul județean al P.C.R. Botoșani, luînd în discuție situația creată după izgonirea armatelor fasciste, a adoptat o rezoluție care prevedea normalizarea vieții economice administrative, urgentarea muncilor agricole, repunerea în funcție a tuturor întreprinderilor industriale, organizarea unor gărzi patriotice, preluarea bunurilor părăsite și administrarea lor de reprezentanți ai maselor populare¹⁴. Punînd în aplicare hotărârile plenarei, comuniștii au reorganizat aparatul de stat local — primăriile, preturile, poliția rurală —, ca și organele județene — prefectura, camera agricolă, serviciul sanitar etc.¹⁵.

¹⁰ Arh. st. Botoșani, fond. Prefectura, dos. 190/1944, f. 113.

¹¹ Ibidem.

¹² Ibidem, dos. 170/1944, f. 416.

¹³ T. Udrea și H. S. Vaisman, *Organizarea învățămîntului în nordul Moldovei*, în „Studii și articole de istorie”, vol. III, București, 1961, p. 488.

¹⁴ T. Udrea, *Despre făurirea alianței dintre clasa muncitoare și țărănime*, în „Studii” nr. 4/1959, p. 255.

¹⁵ T. Udrea și H. S. Vaisman, *op. cit.*, în loc. cit., p. 487.

O atenție deosebită a acordat comitetul județean P.C.R. preluării bunurilor agricole părăsite și administrării lor de către reprezentanți ai maselor populare. În acest scop au fost trimiși la sate membri de partid sau simpatizanți, care au trecut la organizarea țărănimii în comitete țărănești.

Îndrumată de comuniști, fie direct, fie prin intermediul aparatului de stat, adaptat la condițiile speciale existente atunci în nordul Moldovei¹⁶, țărănimea s-a îndreptat hotărât pe calea organizării pentru a prelua pe seama sa bunurile părăsite.

O vie activitate pentru organizarea țărănimii a desfășurat țăranul comunist Iușcă Constantin din satul Mășcăteni, comuna Albești. Acest țăran a mers din comună în comună îndemnând pe locuitorii satelor să se organizeze în obștii, care mai târziu s-au numit comitete țărănești. Activitatea lui a avut un larg ecou în rîndurile țărănimii. Dovadă este și atitudinea sătenilor din satul Blîndești față de administratorul trimis de Camera agricolă să ia în primire moșia din acest sat. În raportul adresat președintelui Camerei, la începutul lunii mai 1944, administratorul arăta că în sat înaintea lui s-a prezentat „d-l Iușcă C., care a spus că el formează în tot județul obștii pentru moșii și prin aceasta înlătură pe orice administrator”¹⁷. În același raport administratorul făcea remarca că „oamenii sînt mulțumiți, prin aceasta nu se găsesc stăpîniți de nimeni”¹⁸.

La sfîrșitul lunii aprilie și începutul lunii mai 1944 în mai multe sate din județul Botoșani, printre care în satele comunei Mînăstireni, ale comunei Unțeni, în satul Cătămărăști și în satul Burlești din comuna Gorbănești, au fost organizate obștii țărănești. Țăranii organizați în obștii își alegeau un consiliu de administrație care avea misiunea de a organiza munca pe moșiile părăsite¹⁹.

A început astfel o etapă nouă, etapa luptei organizate pentru pămînt, care cuprinsese țărănimea din satele botoșănene. Administrarea moșiilor de către comitetele țărănești a dat rezultate bune încă de la începutul activității lor. În raportul său către prefectură, din 28 aprilie 1944, directorul administrativ al județului spunea următoarele: „În unele comune am constatat organizate de către săteni așa-zisele obștii satești care și-au luat sarcina de a administra moșiile părăsite și, spre satisfacția noastră, am constatat că această administrare dă rezultatele cele mai bune, fiind conduse cinstit”²⁰.

¹⁶ La începutul lunii mai, pe lângă prefectură a fost înființat Serviciul bunurilor rurale, care avea drept scop coordonarea întregii activități de administrare a bunurilor părăsite (Arh. st. Botoșani, fond. Prefectura, dos. ordonanțe).

¹⁷ Arh. st. Botoșani, fond. Camera agricolă, dos. 85/1944, f. 85.

¹⁸ Ibidem, dos. 85/1944, f. 83.

¹⁹ Treptat, obștiiile s-au reorganizat în comitete țărănești, astfel că la sfîrșitul lunii mai 1944 în majoritatea satelor această formă de organizare și de activitate a țărănimii s-a generalizat în întregul județ Botoșani (Arh. st. Botoșani, fond. Camera agricolă, dos. 85/1944, f. 83).

²⁰ Arh. st. Botoșani, fond. Prefectura, dos. 14/1944, f. 24.

O dată cu începutul lunii iunie 1944 organizarea țărănimii botoșănene în vederea administrării bunurilor părăsitate a luat amploare²¹. În satele botoșănene au fost alese 101 comitete țărănești²². Din procesele verbale de constituire desprindem modul democratic de alegere a membrilor comitetelor țărănești. Dreptul de a alege și de a fi aleși îl aveau numai locuitorii satului. În instrucțiuni se arată că atunci când acest drept era încălcat țărani puteau cere alegerea unui nou comitet. De pildă, membrii comitetului țărănesc din comuna Călugăreni au fost aleși, la 11 iunie 1944, fiind de față numai 7 țărani. Locuitorii satului s-au declarat nemulțumiți și, la 23 iulie 1944, a fost ales un nou comitet²³, la a cărui alegere au luat parte toți sătenii. O acțiune similară a avut loc și în satul Costinești²⁴. Alese în adunări generale ale locuitorilor satelor, formate din cei mai de încredere săteni, comitetele țărănești au avut un profund caracter democratic, constituind totodată începutul luptei organizate a țărănimii botoșănene pentru o viață liberă și fericită.

Cea mai importantă acțiune desfășurată de comitetele țărănești din satele botoșănene, în cursul anului 1944, a fost ocuparea, strângerea recoltei și însămânțarea pământurilor moșiilor care își părăsiseră proprietățile, retrăgându-se o dată cu trupele fasciste. Prima operație de mare importanță pentru activitatea comitetelor țărănești a fost inventarierea bunurilor de pe moșiile părăsitate. Această operație a fost înfăptuită în a doua jumătate a lunii iunie, după ce în majoritatea satelor fuseseră alese comitetele țărănești²⁵. Până către sfârșitul lunii august în administrația comitetelor țărănești se găseau 161 de mori, 145 de păduri și peste 150 de moșii²⁶.

În activitatea lor pe plan economic, comitetele țărănești nu s-au rezumat numai la o administrare tehnică a bunurilor de sub jurisdicția lor. Sub îndrumarea organizației județene a P.C.R., ele au dat acestei politici un caracter democrat, care, prin consecințele sale, a netezit calea pentru înfăptuirea reformei agrare²⁷.

Politica economică democratică a comitetelor țărănești a constat, în primul rând, în preluarea unor bunuri care în majoritatea lor aparțineau păturilor înstărite²⁸ și în arendarea lor, în condiții avantajoase, țăranilor care aveau nevoie de pământ. În stabilirea prețului arendeii s-a urmărit crearea unor avantaje cât mai mari pentru săteni, ținându-se seama totodată de calitatea pământului. Pentru un hectar de pământ de categoria I, arenda era de 3 000 de lei, pentru unul de categoria a II-a de 2 500 de lei, iar pentru unul de categoria a III-a de 2 000 de lei²⁹.

²¹ Arh. st. Botoșani, fond Prefectura, dos. 172, 173, 254, 80, 188, 184, 459, 185/1944 etc.

²² „Clopotul”, din 8 octombrie 1944 (*Cum au luat ființă comitetele țărănești*).

²³ Arh. st. Botoșani, fond. Prefectura, dos. 89/1944, f. 2.

²⁴ Ibidem, f. 9.

²⁵ Ibidem, dos. 172, 173/1944.

²⁶ Ibidem, dos. 194/1944, f. 129.

²⁷ „Clopotul”, din 3 decembrie 1944, p. 3.

²⁸ Arh. st. Botoșani, fond. Prefectura, dos. 193/1944, f. 129.

²⁹ Ibidem, dos. 456/1944, f. 52.

Întrucît prețul grîului era de 26 de lei kg, arenda unui hectar de pămînt de categoria I se putea achita cu 115 kg de grîu, a unuia de categoria a II-a cu 96 kg, iar a unuia de categoria a III-a cu 76 kg.

În comparație cu prețurile arendei din anul agricol 1943/1944, cînd pămînturile fuseseră ale moșierilor, prețurile stabilite de comitetele țărănești erau mai mici. În acel an arenda se ridicase și la 16 000 de lei pentru un hectar de pămînt de categoria I³⁰.

Avantajul arendării pămîntului de la comitetele țărănești a fost mărit și de faptul că țaranii puteau achita arenda după strîngerea recoltei de pe pămîntul ce le fusese dat în folosință. Era, așadar, firesc ca țaranii să sprijine din plin comitetele țărănești încă de la începutul activității lor. Apreciind aportul țărănimii la restabilirea vieții economice a satului, comitetul țărănesc din comuna Verești scria că aceasta „a dat dovadă că în toate împrejurările grele poate fi la înălțime prin munca rodnică și cinstită”³¹.

Caracterul democratic al politicii economice a comitetelor țărănești rezultă și din faptul că sumele vărsate la casierie ajungeau la prefectura județului — serviciul bunurilor rurale — și reprezentau o contribuție la crearea fondurilor sociale, necesare desfășurării unei activități normale a aparatului de stat, operei de asistență socială, pentru repunerea în funcție a instituțiilor de cultură, sanitare etc.

Îndrumate de comuniști și sprijinite activ de țărănime, comitetele țărănești au reușit în scurt timp să restabilească viața economică a județului și să depună la casieria prefecturii — serviciul bunurilor rurale — suma de 50 milioane de lei, din care morile au realizat 6 242 554 de lei, pădurile 16 320 177 de lei, iar restul a rezultat din arenzile încasate de la arendatori³². Apreciind rezultatele obținute de comitetele țărănești în normalizarea vieții în județul Botoșani, un reprezentant al prefecturii declara la ședința de analiză de la 27 august 1944 următoarele: „Realizările noastre, cifrele pe care sîntem în măsură a le da, sînt cele mai elocvente dovezi că aceste comitete au corespuns și corespund încă unor necesități presante ale momentului de azi și mîine. Am dovedit tuturor flecarilor și răuvoitorilor că printr-o muncă cinstită și deplină se pot face lucruri frumoase”³³.

Pentru a administra în bune condiții bunurile părăsite, comitetele țărănești au angajat personal ajutător care era salarizat de prefectura județului prin Serviciul bunurilor rurale, atît în bani, cît și în natură. Salariul anual în natură, în condițiile cînd în această regiune circulau mai multe monede³⁴ și cînd prețurile nu erau stabile, reprezenta venitul de bază și cel mai fix

³⁰ „Clopotul”, seria a II-a, an. I, nr. 18, din 10 septembrie 1944.

³¹ Arh. st. Botoșani, fond. Prefectura, dos. 84/1944, f. 76.

³² Ibidem, dos. 194/1944, f. 129.

³³ Ibidem, dos. 194/1944.

³⁴ În această perioadă au circulat: rubla sovietică, leul românesc și leul de război sovietic (Arh. st. Botoșani, dos. ordonanțe — vezi ordonanța nr. 25 din 1 iulie 1944).

al angajaților comitetelor țărănești. Acest salariu asigurat tuturor angajaților reflectă grija deosebită a comitetelor țărănești pentru existența materială a tuturor acelor care prin munca lor au restabilit viața economică a regiunii.

Concomitent cu activitatea economică democratică de refacere a economiei distrusă de trupele fasciste în retragere, comitetele țărănești au desfășurat și o susținută muncă politică de organizare a țărănimii împotriva elementelor reacționare.

Apărute inițial ca organe administrative locale, sub îndrumarea comuniștilor, comitetele țărănești au devenit cu timpul organe de luptă ale țărănimii, împotriva tuturor elementelor reacționare, care încercau să revină la vechile stări de lucruri în această parte a țării. Luptând împotriva tuturor acelor care voiau să mențină țărănimea în starea de asuprire de mai înainte, comitetele țărănești au constituit unul din elementele noii puteri populare, care avea să se instaureze la 6 martie 1945.

Bucurându-se de sprijinul maselor țărănești și îndrumate de comuniști, comitetele țărănești și-au lărgit sfera lor de activitate, ocupându-se de un număr tot mai mare de probleme. Ele au devenit, așa după cum se exprima un participant la ședința din 27 august 1944, „din ce în ce mai mult punctul în jurul căruia gravita întreaga viață a satului“³⁵.

Una din problemele de mare importanță care au stat în fața organelor județene și la a cărei rezolvare o însemnată contribuție au adus comitetele țărănești a fost deschiderea anului școlar 1944/1945. Greutățile în pregătirea condițiilor necesare erau mari. Cea mai mare parte a clădirilor școlare erau avariate sau total distruse, lipseau hîrtia și rechizitele, o bună parte a cadrelor didactice părăsiseră regiunea.

Data fiind urgența măsurilor ce trebuiau luate pentru deschiderea noului an școlar, organizația locală a P.C.R. a cerut tuturor activiștilor de partid și de stat ca, în rapoartele lor asupra celor întîlnite pe teren, să se refere și la problemele legate de reluarea în bune condiții a activității școlare. Aceste probleme au fost dezbătute și la consfătuirea din 23 iunie 1944 a comitetelor țărănești³⁶. Mobilizate de comuniști, comitetele țărănești din satele botoșănene au tradus în fapte hotărîrile adoptate la această consfătuire. În majoritatea comunelor, clădirile școlare au fost reparate, de asemenea băncile, scaunele și tablele³⁷. Comitetele țărănești au contribuit, de asemenea, la recenzarea copiilor de vîrstă școlară, îngrijindu-se, unde condițiile locale au permis, și de amenajarea unor internate pentru elevi. De pildă, comitetul țărănesc din Dumbăveni a ajutat internatul cu 300 kg făină de porumb³⁸. Același comitet a distribuit pentru școlarii „absolut săraci“ 50 de perechi de opinci³⁹. Ca rezultat al eforturilor depuse de comitetele țărănești

³⁵ Arh. st. Botoșani, fond. Prefectura, dos. 59/1944, f. 9.

³⁶ Ibidem, dos. 194/1944, f. 129.

³⁷ „Clopotul“, seria a II-a, an. II, nr. 26, din 8 ianuarie 1945.

³⁸ Ibidem.

³⁹ Ibidem.

și de locuitorii satelor, pînă la sfîrșitul anului 1944 în județul Botoșani s-au deschis 125 de școli primare sătești, cu 6 678 de elevi ⁴⁰.

Concomitent cu acțiunea de pregătire a deschiderii noului an școlar, comitetele țărănești au desfășurat și o importantă acțiune pe tărîm cultural. Bibliotecile moșierilor au fost preluate și, după ce au fost eliminate cărțile cu conținut reacționar, au fost puse la dispoziția publicului. Cărțile scrise în limbi străine au fost trimise la prefectură — Serviciul bunurilor rurale. Astfel au fost înființate primele biblioteci populare în mai multe comune, printre care și comuna Gorbănești. Biblioteca publică a orașului Botoșani, care începuse să funcționeze încă din aprilie 1944, a fost înzestrată cu multe mii de volume. În anul lui 23 August 1944 această bibliotecă numără circa 27 000 de volume ⁴¹.

Comitetele țărănești au desfășurat și o largă acțiune de ajutorare a populației nevoiașe. În cadrul acestei acțiuni, comitetul țărănesc din comuna Deleni, într-un raport trimis prefecturii, cere să se aprobe o serie de măsuri de ajutorare a populației care suferise mult de pe urma războiului ⁴². Același comitet a colectat toate materialele rămase de la armata sovietică și le-a distribuit populației ⁴³. Deoarece numeroși locuitori ai satelor aveau nevoie de ajutoare pentru a-și repara casele, reprezentanții comitetelor țărănești, în ședința din 9 august 1944, au dezbătut și această chestiune ⁴⁴, adoptînd hotărîri corespunzătoare.

În urma unei circulare a Serviciului bunurilor rurale de pe lîngă prefectura Botoșani, din 23 august 1944 ⁴⁵, comitetele țărănești au primit dispoziție să întocmească tabele de toți locuitorii care aveau nevoie de ajutoare. Datorită sprijinului acordat de comitetele țărănești, mulți săteni și-au reparat casele, au primit lemne de foc, iar celor care nu aveau vite li s-au arat pămînturile cu tractoarele ⁴⁶. Tot în cadrul activității de ajutorare a populației, comitetele țărănești au luat măsuri de combatere a bolilor infecțioase, a focarelor de tifos etc.

Acțiunile desfășurate de comitetele țărănești pe plan economic și cultural, măsurile luate în vederea ajutorării populației nevoiașe au întărit caracterul lor democratic. Promovînd o politică în interesul maselor, comitetele țărănești s-au bucurat de sprijinul permanent al acestora. Îndrumate de comuniști, comitetele țărănești și-au lărgit activitatea, devenind organizațiile de masă ale țărănimii în jurul cărora s-a polarizat întreaga viață a satelor.

Începută spontan și oarecum neorganizat, participarea țăranilor la reorganizarea, pe baze democratice, a activității economice și politico-administrative din județ s-a transformat, sub îndrumarea și conducerea județenei

⁴⁰ „Clopotul”, seria a II-a, an. II, nr. 26, din 8 ianuarie 1945.

⁴¹ Tr. Udrea și H. S. Vaisman, *op. cit.*, în *loc. cit.*, p. 490.

⁴² Arh. st. Botoșani, fond. Prefectura, dos. 170/1944, f. 511.

⁴³ Ibidem.

⁴⁴ Ibidem, dos. 62/1944, f. 6.

⁴⁵ Ibidem, dos. 194/1944, f. 431.

⁴⁶ Ibidem.

P.C.R. Botoșani, într-o puternică afirmare a capacității maselor populare de a lua în propriile mâini și de a rezolva treptat grelele probleme puse în fața regiunii de distrugerile și haosul lăsat în urma lor de armatele fasciste în retragere. Direct sau prin intermediul organelor de stat, adaptate la condițiile speciale din această perioadă, comuniștii au îndemnat țărănimia botoșăneană să-și aleagă comitetele țărănești. Apărute inițial ca organe administrative, acestea și-au lărgit cu timpul activitatea, ocupându-se și de problemele social-culturale ale județului. Prin întreaga lor activitate comitetele țărănești au făcut să crească spiritul revoluționar al țărănimii. Țăranii din satele botoșănene s-au opus cu hotărâre tuturor acelor care voiau să mențină starea de asuprire de mai înainte. Roadele activității politice desfășurate de comitetele țărănești s-au concretizat în creșterea conștiinței revoluționare a țărănimii. Când, după 23 August 1944, moșierii s-au întors la moșiile lor, au întâmpinat rezistența țărănimii care lupta cu hotărâre pentru înlăturarea lor definitivă și înlăturarea reformei agrare. Făcându-se ecoul sătenilor din comună, comitetul țărănesc din Leorda răspundea moșierului, care voia să restabilească vechile orînduiri, următoarele: „Vă veți lovi de o stîncă, căci răspunsul lor va fi exact plata binefacerilor dumneavoastră și ei sînt legea și puterea căci ei sînt poporul”⁴⁷.

Realizările și cuceririle democratice obținute în perioada aprilie-decembrie 1944, la care au concurat și comitetele țărănești, au constituit o bază solidă pe care s-a sprijinit acțiunea de instaurare a puterii democratice la 6 martie 1945. Dornice de o viață liberă, masele populare din județul Botoșani, încă din primele două luni ale anului 1945, conduse de comuniști, au înfruntat reacțiunea și au impus în fruntea prefecturii și a primăriilor pe reprezentanții F.N.D.

⁴⁷ „Clopotul”, seria a II-a, an. I, nr. 17, din 7 decembrie 1944